

Y A Z I v e Y O K S U L L U K

Latife Tekin · Iskender Savaşır

Latife Tekin uzunca bir süredir yeni romanı üzerinde çalışıyor. Bu süre boyunca sık sık yazma pratiğine eskisi gibi bağlanamaktan şikayet etti. Şaşırtıcı olan belki de, bağlanamamasından çok şikayet etmesiydi. Çünkü ötedenberi yazarlık konumunu benimseyemediğini, bir yazar olarak yazıyor olmaktan rahatsız olduğunu söyler dururdu. Bu yüzden söyleşiye buradan başlamaya karar verdik :

Iskender Savaşır : Nedir senin yazarlıkla, yazıyla ilgili derdin? Daha doğrusu dertlerin? Anladığım kadarıyla yazıyla ilgili derdinle, yazarlıkla ilgili dertlerin aynı şeyler değil.

Latife Tekin : Bugün yazarlık da, diğer bütün meslekler gibi kendine özgü ayrıcalıklar, kendine özgü bir iktidar talep eden bir konum. Bense hâlâ kendimi yoksul bir insan olarak tarifliyorum, tariflemeye çalışıyorum. Bu da bir mülkiyet duygusunu olduğu gibi bir iktidar duygusunu da içselleştirememiş olmayı gerektiriyor. Yaptığım işten dolayı talep edilen bir ayrıcalık beni utan-dırıyor. Üstelik benim durumumda işin katlanan bir yanı da var : Yoksul insanlardan bahsettiğim, onların acılarını anlattığım için bir ayrıcalık talep etmiş oluyorum kendimi yazar olarak tarif etmekle. Onlar hakkında ve onlar üzerine bir otorite gibi olmuş oluyorum.

Iskender Savaşır : İyi hoş ama 80 sonrasında en çok reklamı yapılan yazar sen oldun. En çok sen «genç yazar» olarak konuştun.

Latife Tekin : Evet haklısın ama o sanki hepimiz adına alınmış bir intikam gibiydi. Bir de o dönemi hatırlaman lazım. Mesela daha hiçbirimiz, ya da hiç değilse ben, benim çevremdekiler, solun yenilgisinin derinliğini kavramamıştık. Tabii mahalleler elimizden alınmıştı, arkadaşlarımız tutuklanıyor, işkence görüyorlardı, aramıyorduk. Ama bütün bunlara rağmen enerjimizi politik bir anla-

mı olacak bir şekilde değerlendirmek hâlâ mümkün görünmüyordu. İşte benim için yazmanın da, yazarlığın etrafında üretilen onca lafın da böyle politik bir anlamı vardı. Yanılmış olabilirim. Ama o dönemde benim yazıyor olmamın çevremdeki insanlara büyük bir moral katkısı oldu. «İstanbul yanıyor; millet kaçan kaçana, sen kitap yazıyorsun» türünden espriler yapılıyordu. Ve bu herkes için büyük bir heyecandı, üstelik ben üniversiteli falan değildim, daktilo kullanmayı bilmiyordum, bir tane de çocuk büyütüyordum. Bütün bunlar, yazarken de kitap çıktıktan sonra da insanların benimle özdeşim kurmasını kolaylaştırdı. «O yapıyorsa, biz de yapabiliriz» türünden bir duygu. Ben de hem kendi kuşağımla hem de genel olarak yoksullarla kendi aramda bir duygudaşlık, bir özdeşim, neredeyse bir temsiliyet ilişkisi vehmettim. Hatta o kadar ki, Sevgili Arsız Ölüm'ü yazdıktan sonra bir arkadaşımınla birlikteyken Cevat Çapan'la karşılaşmıştık. Arkadaşımı «Sevgili Arsız Ölüm'ü birlikte yazdık» diye tanıştırdım. Gerçi o çok kızmış, utanmıştı ama genç yazar olarak o kadar çok konuşmanın berisinde böyle bir duygunun çok önemli bir payı var. Sanki bir yazar gibi değil de, onlardan biri olarak ünleniyor, ko-



nuşuyordum. Ama bir yandan da başka bir sürü şeyi sezmeye başladım. Habire iş teklifleri, yazı teklifleri alıyordum. Basın, meşhur ettiği insanları, zamanı geldiğinde, ele geçirmeye, kendi bünyesine katmaya çalışıyor. Sadece basın da değil... Kendini bir sürü çıkar ilişkisinden, kurumlaşmış çıkar ilişkisinden oluşmuş bir ağın ortasında buluyorsun. Çok klasik bir çark tabii ama yaşayarak tanımının dehşet verici bir yanı var. Ama neyse ki, bir yandan da kendini çok çabuk ele veren, çok ilkel bir doku. İnsanın çok çabuk, öyle Amerikanvari büyük ihtiraslar falan yaşamadan, canı sıkılıyor.

İskender Savaşır : İstersen yazma pratiğine geri dönelim. Herhalde Sevgili Arsız Ölüm'ü yazmak, hele böyle anlattığın gibi bir duygudaşlık konumundan yazmak çok heyecanlandırıcı olmuştur.

Latife Tekin : Daha çok acı verici bir yanı vardı. İçinde büyüdüğüm insanları teşhir ediyormuşum gibi bir duygu. Bir tür onur kırıklığı... Sevgili Arsız Ölüm'ü yazmakla, geçmişteki politik çalışma arasında, duygu bakımından, gerçekten bir süreklilik vardı. Kendi yaşamış olduğum acıya hâlâ politik bir anlam atfediyordum. Onu yazıya dökmenin, paylaşmanın diri kalmayı mümkün kılacağına düşünüyordum. Bu yüzden sadece kendim yazmakla da kalmıyor, etrafımdaki insanları da yazmaya zorluyordum. San ki bütün bu ezilmiş, yenilmiş insanlar kendi hayat parçalarını yazarak paylaşabilseler, bu savrulmuşluk yerine yeni bir tür devrimci bilincin doğacağını umuyormuş gibi davranıyordum. Delice bir şey yani... Üstelik bir de bunu teorize ediyordum; ilkeler koyuyor, kurallar saptıyordum.

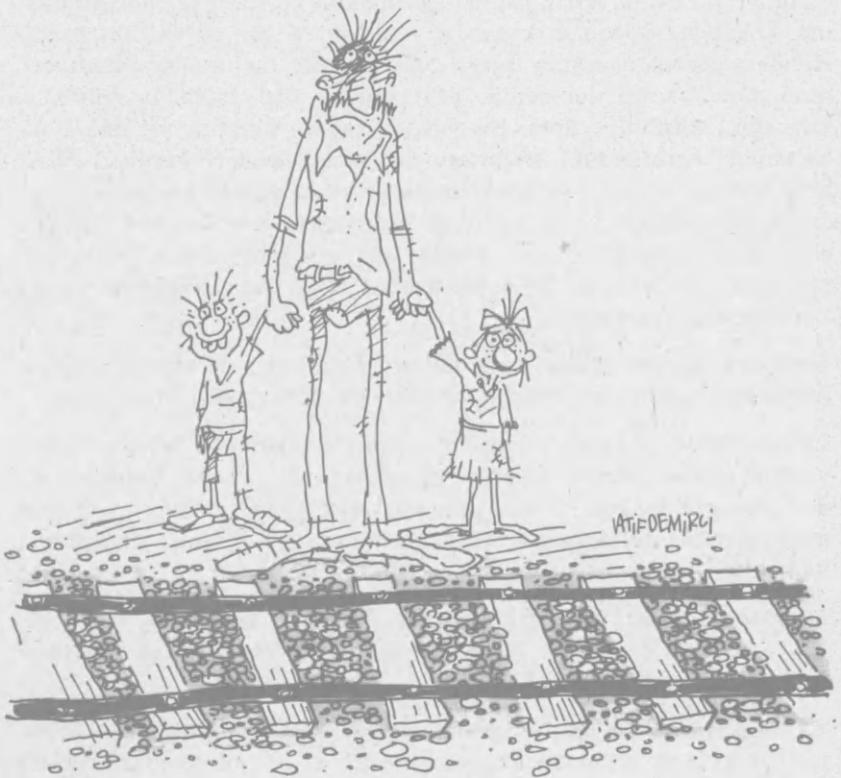
İskender Savaşır : Her zamanki gibi, yine geçmiş zaman kipinde konuşuyorsun. Arada ne değişti? Bu değişmeye yolaçan ne oldu?

Latife Tekin : Sevgili Arsız Ölüm'ün yayınlanması tabii... Kitap yayımlandıktan sonra, kardeşimin deyimiyle, moral bozukluğundan komaya girdim. Onbeş gün boyunca sebepli sebepsiz ağlayıp durdum; çok alınganlaşmıştım, kendimi çok yalnız hissediyordum.

İskender Savaşır : Bu çok şaşırtıcı... Sadece beğenilme filan değil, Sevgili Arsız Ölüm herkesi, çok farklı kesimlerden insanları çok heyecanlandırdı.

Latife Tekin : Bir günlük gazetede bile insanı çok heyecanlandıracak, daha çok da sarsacak, etkileyecek şeyler okuyorsun. Mesela

adamın biri işsizlikten çocuklarıyla birlikte trenin altına atlıyor. Sevgili Arsız Ölüm'de bu kadar çarpıcı, olağanüstü şeyler de yok. Çok daha kısmi, tahammül edilir acılar. Ama yine de ben yaşarken hiçbir hükmü olmamış benim olan bu acıları anlattığım için ödüllendiriliyordum sanki. İnsanlardaki yazılı metin hırsı, estetize edilmiş biçimler hırsı sarsıcıydı, korkutucuydu. Dirmit'i çok seviyorlardı ama benim için hayatın her yanı Dirmit'le, yaşayabildiğim, dokunabildiğim Dirmit'lerle doluydu. Oysa bana hayatın içinde hiç karşılaşmadıkları şeylerden sözediyormuşum gibi davranıyorlardı. Acayip bir yerden gelmiş bir yaratıkmişim gibi bakıyorlardı. Müthiş bir dil kopukluğu bu. İlk defa o zaman hissettiklerimi hiçbir zaman aktaramayacağımı düşündüm.



İskender Savaşır : Bir edebiyatçıya pek yakışmayan sözler bunlar. Dilsiz bir biçimde yaşananlarla bunların dile getirilmesini aynı kefeye koyuyorsun. Eğer anlattığından ötürü ödüllendirilmekten şikayet edecektiysen, neden anlattın? Başlangıçta ne umuyordun anlatmaktan, yazmaktan? Sahi, sen dilden ne bekliyorsun?

Latife Tekin : Ya, ben zaten kendimi edebiyat dışı bir yere koyuyorum. Ben, kendimi Türkiye'deki edebiyat serüvenine ya da dünyadaki edebiyat geleneğine bağlı görerek yazmaya başlamadım ki. Aksine bu geleneği karşıma alarak yazdım; üstelik pek öyle bir duygusal bağ da hissetmeden. Bütün bunlara rağmen niye yazdığım sorusunun da cevabını vermiştim zaten : Yazmayı bizim politik serüvenimizin bir devamı olarak görüyordum.

İskender Savaşır : Ama bu çok genel bir cevap. Birşeyin dile getirilmesinden, yazılmasından nasıl bir politik yarar ummuştun?

Latife Tekin : Bu sorunun cevabını artık bilmiyorum. Yazarken yazdıklarımı hep sol bir politik etkinlik üzerindeki olası etkileriyle değerlendiriyordum. Ama Sevgili Arsız Ölüm'ün yayınlanmasından sonra bu büyük ölçüde değişti. Kitaba gelen tepkiler, solun toparlanma süreci içinde yapılp edilenler, benim yazıyla kurduğum ilişkinin kendi dinamiği... Bütün bunlar politikaya, dünyanın politik bir biçimde adlandırılmasına başka türlü bakmaya başlamama yolaçtı. Hayata dair hissettiğim bir sürü şeyi içeren bir politik dil, bunları hesaba katan politik davranış biçimleri olmayacak galiba. Sevgili Arsız Ölüm'ün yayınlanması bu duyguyu derinleştirdi. Ben kitabı yaygınlaşacak bir şey olarak kasetmiştim; alabildiğine tekil ve özgün bir örnek olarak algılandı. Oysa ben o kadar özgün olmak, özgün kalmak istemiyordum. Bak biz bu hayatı bu biçimiyle yaşamayı reddediyorduk ya; bu red bizi, hepimizi herşey olmaya aday etmeliydi. Bu hayatı yeniden üreten konumlara sıkışıp kalmamalıydık. Bu da tek başına gerçekleştirilebilecek birşey değil. Yanlış anlama, sözünü ettiğim hemen büyük, kitlesel bir devrim, bir adımda komünizme sıçramak değil. O kadar da toy değilim. Bak Beatles'dan John Lennon'un bir sözü var: «Kim bizim kadar aşağılanmayı göze alsın, o kadar başarılı olurdu». 1980 sonrasında müthiş bir grup psikolojisi yaşıyorduk. Zaten ezik, yoksul konumlardan geliyorduk, bir de yenilmiştik. Bu koşullarda derin bir tartışma, sadece tartışma da değil, yoğunlaşma süreci yaşadık — kaçmayanlarla yakalanıp içeri düşmeyenler. Buradan böyle herkesin herşey olabileceği yaratıcı bir çözüm çıkabilirdi. Bak, o zamanlar Cumhuriyet'te yaptığım bir söyleşide 'kalemim vardı ya-

zı yazdım, piyanom olsaydı, bilmem belki onu da çalar, beste yapardım,' demiştim. İnsanlar çok kızmıştı buna. Oysa kendi adıma bir büyüklenme değildi bu. Verili tariflerin, sınıflandırmaların, konumların içermeyeceği, onları aşacak bir potansiyele işaret etmek istiyordum. Ama bu potansiyel gerçekleşmeyince ben de yazar olmaya razı olmuş oldum. Ama tam kerhen bir razı olma. Böyle kerhen razı olunmuş bir konumdan da ne umulabileceğini kestiremiyorum. Ama bütün bunlar bende büyük bir öfkenin doğmasına yolaçtı. Biraz yakıcı bir yazar olmak istiyorum; daha doğrusu yazım artık öyle işliyor. Yola çıktığımda kuşağıma karşı derin bir duygudaşlıkla, özdeşimle yazıyordum. Büyük aşkların hüsranı da büyük oluyor; şimdi aynı derinlikte bir öfke duyuyorum. İskender Savaşır : Galiba yavaş yavaş Gece Dersleri'ne geliyoruz. O kitabın temelinde de böyle bir öfke mi yatıyor?

Latife Tekin : Bir kere Sevgi Arsız Ölüm'den Gece Dersleri'ne tamamen yazma serüveninin çizdiği bir yol var. Bir de tabii kendi kuşağımla ilgili kurduğum feci bir düşün kırıklığı... Bizim kuşağın verili bütün düşünce ve davranış biçimlerini kırabileceğini umuyordum. Bunun da nedeni, bizim kuşağın dünyaya belki de aşırı bir belirlenmişlik konumundan başlamış olması. Yani kendisini bütün düşünsel ve politik dinamikleri kendisinden önce oluşmuş bir hareket içinde buldu. Sonra birdenbire ayağımızın altından zemin kaydı. Üstelik geçmişin politik kültüründen, bu boşlukta kendimizi nasıl savunabileceğimize, bu badireyi nasıl atlatacağımıza dair bir bilgi de devrılmamıştı. Böyle bir noktaya sıkışmış bir kuşak, bu badireyi ancak dünyayı ve kendini köklü bir biçimde yeniden adlandırarak aşar, sandım. Kendine dair bir bilgiyi, bir duyarlılığı, bir dili yine kendisi oluşturacak, geleceği öyle kuracak diye umdum. Ama izlediğim bizim kuşağın böyle bir girişimden kaçtığı, kendisinin olmayan biçimlerde saklandığı.

İskender Savaşır : Bir çaresizlikten bir özgürlük umuyorsun... Senin söylediklerinde bana tutarsız gelen şöyle bir şey var : Bir yandan alabildiğine maziperest bir yazarsın. Direniş imkânlarını geçmişte, yoksulların, ezilmişlerin, iktidara uzak olanların örtük bilgisinde arıyorsun. Oysa bizim kuşakla ilgili olarak dile getirdiğin bütün umutlar, kuşağın geçmişinden mutlak bir biçimde kopmasını öngörüyor.

Latife Tekin : Böyle bir şeyi öngörmüyor. Benim dediğim geçmişten bir kopuş değil, geçmişe duyulan bir öfke... Bütün adlandırmaları bir kenara koyup, kendi adlarına konuşabileceklerini umuyordum.

İskender Savaşır : Ama bu dediğin gibi bir adlandırmanın ayır-dedici özelliği tam da tarihsizliği.

Latife Tekin : Tarihsizlik değil; ben kendilerini belirlenmiş olarak içinde buldukları politik geçmişten kopmayı kastediyorum. O zaman da gidebilecekleri kendi tarihlerinden başka, yoksulların kültüründen, benim geleneksel bilgi dediğim şeyden başka bir yerleri olmayacaktı. Bak şöyle bir şeydi umduğum: Bu adamların, bizim, kendimizi içinde bulduğumuz konum, hazır düşünce kalıplarının bize biçtiği konum, çok sıkıştı, dardı. Üstelik de orada yalnızca militan olarak varolduk. O konumun yaratılmasına hiçbir düşünsel katkımız olmadı. Artık militan olamayınca da yapabileceğimiz hiçbir şey kalmamıştı. Militan değildiysek hiçbir şeydik. Bu anlamda gerçekten bir çaresizlikten medet umuyordum. Bu kadar çaresiz bir konumda, insanların yapabileceği tek şey, kendilerine gerçekten sahici olan bir zemin bulmak olur diye umuyordum. Ötedenberi çaresiz olmuş, ama buna rağmen varolabilmiş insanların bilgisine başvurabilirlerdi; yoksulları, onların dünyasını içerden tanımayı deneyebilirlerdi. Ve bu gerçekten yepyeni bir şey olurdu. Sadece militanlık düzeyinde de olsa, bir evrensel kültürü iyi kötü edinmiş kişiler, bu donanımla geçmişlerinin artık sadece bir mırıltıya dönüşmüş sesine kulak verebilirlerdi, buradan gerçekten müthiş bir şey çıkabilirdi. Meselâ, hiç değilse, isyanımız rereden kaynaklanıyor, nasıl bir dünya tasarısı barındırıyor, onları anlayabilirdik. Yapmadık ya da yapamadık. Ama bu konudaki çaresizlik, öfkemi azaltmıyor.

İskender Savaşır : Tekrar Gece Dersleri'ne dönelim. Hatırladığım kadarıyla roman, rengarenk sokaklarına inanılmaz gürültülerin taşıdığı bir çingene mahallesinde bitiyordu. Bu mahalledeki o tuhaf son, yoksullarla, geleneksel olanla böyle bir buluşmayı mı temsil ediyor?

Latife Tekin : Evet ama onu ancak yazıda gerçekleştirmek mümkün galiba. Bazen ben de yazılabilir olanla yaşanabilir olanı karıştırıyorum. O zamanlar benim onları yazmakla istediğim şeyi biraz olsun gerçekleştirdiğimi vehmetmem mümkün oluyor. Ama eninde sonunda ben de bizim kuşağın mensubuyum. Onlar için «yapamadılar» dediğim şeyleri ben yapabildim mi ki? Ama zaten sana söylemiştim: Bizim kuşaktan umduğum şeyler, ancak hep birlikte, hiç değilse bir kısmımız birlikte kalkışsaydık gerçekleştirilebilecek şeylerdi. Kimsenin tek başına yapabileceği şeyler değil. Tek başına kalınca bana yazmak düştü. Ya da daha doğrusu yine

kaba, yine hoyrat, bana karşı bir politika ile bana yabancı bir gelenek içinden sürdürdüğüm, hayat diyebileceğim herşeye uzak bir estetik faaliyet arasında bir tercih yapmak durumunda kaldım. İkincisini tercih etmiş oldum. Hiç değilse böylelikle bu hayal kırıklığı karşısında duyduğum öfkeyi, bir zamanlar gerçek olduğuna inandığım bir imkânın anısını diri tutabiliyorum. Daha da önemlisi, o asıl tarihle, yani ezilmişlerin, yoksulların tarihiyle, bilgisiyle estetik düzeyde de olsa buluşabiliyorum. İşte bu yüzden de mesele bu son romanımda yine oralara döndüm.

İskender Savaşır : Ama senin yoksulluğa sahip çıkma biçiminin iki uçlu bir yanı var: Biri geçmişe, geleneksel olana gönderiyor ama diğer yandan da dünyayı çok kesin bir biçimde ikiye ayırıyor: Yoksullar ve diğerleri diye. Bu da alabildiğine kaba ve kavramsal bir ayırım, bir adlandırma senin deyişinle.

Latife Tekin : Evet o iki uçlu dediğin şeyi ben de seziyorum. Ama buna rağmen yoksulluğa bir biçimde sahip çıkmak istiyorum. Seçeneksizlik gibi bir şey. Tabii benim yoksulluk diye tutturmamın, yoksulluğun benim geçmişim olması ile ilgili bir yanı var. Ama ben aynı zamanda yoksulluk üzerine söylenmiş bir çok şeyi tersine çevirmek istiyorum. Bunun için de gösterebileceğim tek kaynak işte kendi hayatım, yazdıklarım, kendi geçmişim. Ancak oradan hareketle ikna edebilirim insanları ya da kendimi. Ama tabii kimse benim geçmişimi paylaşmıyor. Yoksulluk, yoksulluk dediğimde insanların kulağına farklı biçimlerde çarpıyor o laf. Ama ben yine de ortada varolan söylemi tartışmaya getirmek istiyorum. Yoksul insan, olmayan, bir sürü şeyi olmayan insandır ya... İşte bu bir sürü şeyi olmayan insanlar, bir sürü şeyleri olmayarak nasıl yaşıyorlar, kendilerini bu dünyada nasıl taşıyorlar, bütün bunlar beni çok ilgilendiriyor. Ama bunlar da hiçbir zaman yoksulluk hakkındaki yazılıp çizilenler, söylenenler tarafından içerilmiyor.

İskender Savaşır : İtirazımı bir türlü anlatamıyorum galiba. Bak, 80'den sonra yaygınlaşmaya başlayan, öyle çok kitlesel bir biçimde de değil, ama bir yerlerde dile gelen bir duyarlık var. Geleceğe yönelik projelerimizden ürktük. Sınıf adına konuştuğumuz zamanlarda bile, bugünden ürettiğimiz tasarıların hayata geçirilmeye çalışılmasının yeni bir baskı unsuru oluşturabileceğini farkettilik. Ama bir yandan da bugüne teslim olmamak gerekiyor. İşte sözünü ettiğim duyarlık, tam bu noktada, insanların kendi geçmişlerine dönüp, kendi gerçekleşmemiş umutları adına konuşup,

çok daha kısmi bir yerde durarak direnebilmesinin imkânlarını araştırıyor. Geleceğe yönelik bir dünya kurmaktansa, geçmiş özlere sahip çıkılabilir, onların hakları savunulabilir. Bu duyarlılığın bir yanı bence sende de dile geliyor ve burada çok rahat buluşabiliyoruz. Ama sen böyle değil de, yoksulluk diye konuşmaya başlayınca, sınıf yerine yoksulluk diyormuşsun gibi geliyor. Çok daha kaba bir kavramsallaştırma...

Latife Tekin : Tam sınıf yerine yoksulluk demiyorum. Ben yoksulluğun pek değişebilir bir şey olduğuna inanmıyorum. Yoksulun biri sınıf atlayabilir ama yoksulluğunun değişebileceğini sanmıyorum. Onun için sınıftan daha farklı bir şey benim yoksulluk dediğim. Daha çok yoksulluk duygusuna sahip olan insan. Yani içerden konuşmaya çalışılarak edilmiş bir söz yoksulluk. İsterse daha sonra zengin olmuş, köseyi dönmüş olsun herif, ben yoksulluğunu bir belirlenmişlik gibi görüyorum. O zenginliğin temelinde, dokusunda bir yoksulluk varsa, bu artık değişmez bir şey. Hayatı değiştğinde de değiştiremeyeceği bir şey. Bu bakımdan hem bir belirlenmişlik, hem de çok geleneksel bir şey. Toplam bir bilgi var onun. Yani tuhaf bir soyutlama benim yapmaya çalıştığım. Sınıf tabii çok daha belirgin bir ayırım, yoksulluk muğlak bir laf.

İskender Savaşır : Benim itirazım muğlaklığına değil; kavramsallığına. Kavramsal bir laf yoksulluk. O bakımdan da bana sınıf terimi daha uygun geliyor. Yani ille de öyle bir şey kullanacaksak, ille de kavramsal bir yerden konuşacaksak...

Latife Tekin : Sınıf mı diyelim, diyorsun?

İskender Savaşır : Demeyelim. Oradan konuşmayı bırakalım. Başka türlü konuşma biçimleri arayalım. Bence edebiyatında yaptığın öyle başka bir biçim bulmak da, konuşurken, yoksulluk edebiyatı yapınca başka bir şey yapmış oluyorun. Senin yaşadıklarınla, bir bütün olarak yoksulların yaşadıklarını nasıl aynı paranteze alırsın? Demin verdiğin örneği düşün. Sonradan zengin olan, sınıf atlayan adam. Seninle o adam arasında ortak olan tek şey yoksulluk değil, bir geçmişi yitirmiş olmanız. Geçmişlerin yok olması, ki bence senin duyarlığında daha belirleyici olan o...

Latife Tekin : Evet. Belki de yoksulluğun değişmez bir şey olduğunu kendimle ilgili olarak vehmetmeye çalışıyorum. Yani kendim-

de tanımaya çalıştığım bir şey yoksulluk. Kendi yoksulluğumun değişmez olduğuna inanmaya çok fazla ihtiyacım var belki de... Bilmiyorum neden. Benim için yoksulluğun geçmiş olduğuna inanmıyorum. Anlıyor musun?

İskender Savaşır : Neredeyse şöyle bir şey demek istiyorsun: Yoksulluk, yoksul olmuş olmak, benim kendi geçmişime ihanet etmeyeceğimin teminatıdır.

Latife Tekin : Biraz öyle galiba. Böyle teminatlar ne işe yarar diyeceksin. Ama ben kendimi yoksul insanların içinden hissetmeseydim ve onlarla müthiş bir duygu bağımlı olmasaydı, yazdığım kitapları yazamazdım ki.

İskender Savaşır : Tamam, geçmişte, bir noktada öyle müthiş bir paylaşma yaşanmış.

Latife Tekin : Geçmişimde var ama o kitapları yazdıktan sonra da bir şeyin değişebileceğine inanmıyorum doğrusu. O kadar öfkeyle, o kadar duygu bağımlı yazdıktan sonra ben sınıf mı atlayacağım yani? Ya da kendi yoksulluğum artık bir geçmiş mi olacak? Geçmiş mi oldu?

İskender Savaşır : Bence geçmiş oldu. Üstelik şöyle geçmiş oldu: Senin gecekondulu semtleri... Onların hayatları ile seninki farklı biçimlerde seyretti. Sen, o geçmişte paylaşmış olduğunuz duyarlılığa sadık kalmak için daha çok çaba gösterdin. Hakkında yazdığın çevrenin öyle bir problemi, geçmişlerine sadık kalmak gibi bir dertleri yoktu.

Latife Tekin : Ama hiçbir zamanı bilinçli bir biçimde öyle bir dertleri olmadı ki. Daha önce de, ben o kitapları yazmadan önce de yoktu öyle bir detleri. Kendilerini hayata kaptırmış yaşayıp gidiyorlardı. Üstelik ben daha yazmadan önce de kopmuştum onlardan. Daha doğrusu ciddi bir biçimde atılmıştım aralarından. Onların yaşama biçimlerine, değerlerine uymadığım için barınamadım, müthiş şiddetli kavgalar, kıyametler koptu ve sonunda onların dışına itildim. Başka bir yerden bakarsak, benim yaşadıklarım yüceltilecek bir şey belki. İşte yoksulluğun dışına gittim ve kendime, başka bir yerde yeni bir hayat kurdum. Aslında yoksulların gözünden baktığında da görünen aynı şey «içimizden biri kurtuldu»dur herhalde onların da tepkileri. Yani iki taraftan da baktığında görünen bir başarı hikâyesi. Ama ben çok erken bir yaşta biliyordum ki, bu aslında bir atılmışlıktı. Onların arasından çık-

mak istemiyordum aslında. Tabii bir sürü insan, sadece yoksul olan gençler değil, hali vakti yerinde ailelerin çocukları da belli bir yaşta aileleriyle, sınıflarıyla bir çatışmanın içine giriyorlar. Benimki de buna benzer bir çatışmaydı sonuçta ama benimki tümüyle dışarı atılmamla sonuçlandı. O atılmayı ya da «başarı»yı ben hiçbir zaman kaldıramadım; çok ciddi bir duygusal yaralanma oldu benim için. Onların arasındayken kendimi bir dayanışma içinde hissediyordum; işte benim yoksulluk bilgisi dediğim şey belki... Yoksul bir insan olarak, onlarla birlikte bir bilgiyi kullanarak, herşeye rağmen daha güvenli yaşıyordum hayatın karşısında. Onların arasından atıldıktan sonra dünyayı yeniden adlandırmak zorunda kaldım. Adlandırdım diyorum ama daha doğrusu başka insanlar dünyayı nasıl adlandırır, bunu öğrenmeye çalıştım ya da öğrendim. Başka bir dil konuşmaya başladım ama onu çok içselleştirdiğimi sanmıyorum. Beni yaşatacak bilgi elimden gitmişti. O bilginin bir yanı geleneksel bilgi, bir yanı da yoksul insanların birarada durarak birbirleriyle kurdukları dayanışmadan, yoksulluklarını nasıl taşıyacaklarını yaşayarak anlamalarını sağlayan çok özel bir bilgi. O yokoldu. Çok fazla savunmasız kaldım; kendimi çok yalnız hissediyordum. O zamandan bu yana evime dönme isteği hep çok güçlü oldu.

İskender Savaşır : Bak şu anlattığın hikâyede yoksulluğa, yoksullar diye bir kategoriye hiç yer yok. Yani paylaşılacak, durulacak, hâlâ sürekli olarak dönülüp feyz alınacak bir insan kategorisine... Oradan atılmış olduktan sonra sen şimdi neyi kimle paylaşıyorsun?

Latife Tekin : Feyz almak diyorsun. Bak ben hâlâ hayatımdaki en büyük dayanışmayı yoksullarla, yani orada yaşadığımı hissediyorum. Bir politik çalışmanın içinde bulunmuş olmama rağmen, cebindeki son kuruş parayı birbirleriyle paylaşan insanları yoksulların arasında gördüm.

İskender Savaşır : Bu bir anı.

Latife Tekin : Bir anı oldu! Ama bunun tekrarlandığı tek yer vardı, o da politik çalışmaydı. Bütün insanlar değil ama, son kuruşuna kadar parasını, evini, hayatını paylaşan insanları politik çalışma içinde gördüm. Öyle bakarsan politik çalışma da bir anı.

İskender Savaşır : Elbette. Zaten sorun o! Neden buna yitirilmiş bir dayanışma demekle yetinmiyorsun. Yoksulluk bu yitirilmiş dayanışmanın nasıl teminatı olabilir?

Latife Tekin : Çünkü işin başka bir yanı var. Dayanışma tek başına bir şey değil, bir örnek; başka bir şeyin örneği. Ben diyorum ki, yoksul bir insan olduğumu öğrendiğimde, belli bir yaşta bunu hissettiğimde ve öğrendiğimde, aynı zamanda kendimi yoksul bir insan olarak nasıl taşıyacağımı da öğrenmiştim. Meselâ çocuklara büyüünce ne olmak istediklerini sorarlar değil mi? Bu, bütün çocuklara sorulur. Yoksul çocuklara ne olmalarını gerektiği hakkında bir bilgi aktarılır. Mesela benim en çok olmaktan korktuğum şeylerden biri hırsız olmaktır. Çünkü sürekli olarak yoksul çocukların çalmasına karşı açık ya da gizli önlemler alınır. Farklı bir psikolojidir bu. Üstünden ne kadar zaman geçerse geçsin, insanın üzerinden atamayacağı bir şeydir, sana aktarılan bir bilgidir. Yoksul bir insansın ve kendi yoksulluğunu, kendine ve çevrene zarar vermeden, kendini en iyi hissedebileceğin biçimde şöyle taşıyabilirsin, diyen bir bilgidir. Tenine siner. Paylaşma diyoruz, dayanışma diyoruz, bir sürü yönü var bunun, ama en temelde çok geleneksel bir bilgi bu. Dayanıklılığını, yokluğa, inanılmaz yoksulluklara, hep hayatın dışına itilmeye çalışılmasına rağmen varlığını sürdürebilmesinden alan, tuhaf ilişki biçimlerinde, tuhaf örgütlülük tarzlarında ifadesini bulan bir bilgi. Benim kendimi belirli bir yaşa kadar içinde tanıdığım, kendimden geçerek, kendimden hareketle tanıdığım bir bilgi bu.

İskender Savaşır : Benim de demek istediğim, bugün hâlâ yoksul clanlar bu bilgiyi hızla unutuyor. Yani bu bilgiyi sen taşıyorsun şimdi. Daha önce de konuşmuştuk. Gecekondu ANAP zihniyetinin tam yatağı haline gelmiş durumda. Yoksulların tarihiyle senin tarihin farklı yönlerde seyretti derken, böyle bir şeyi kastediyordum.

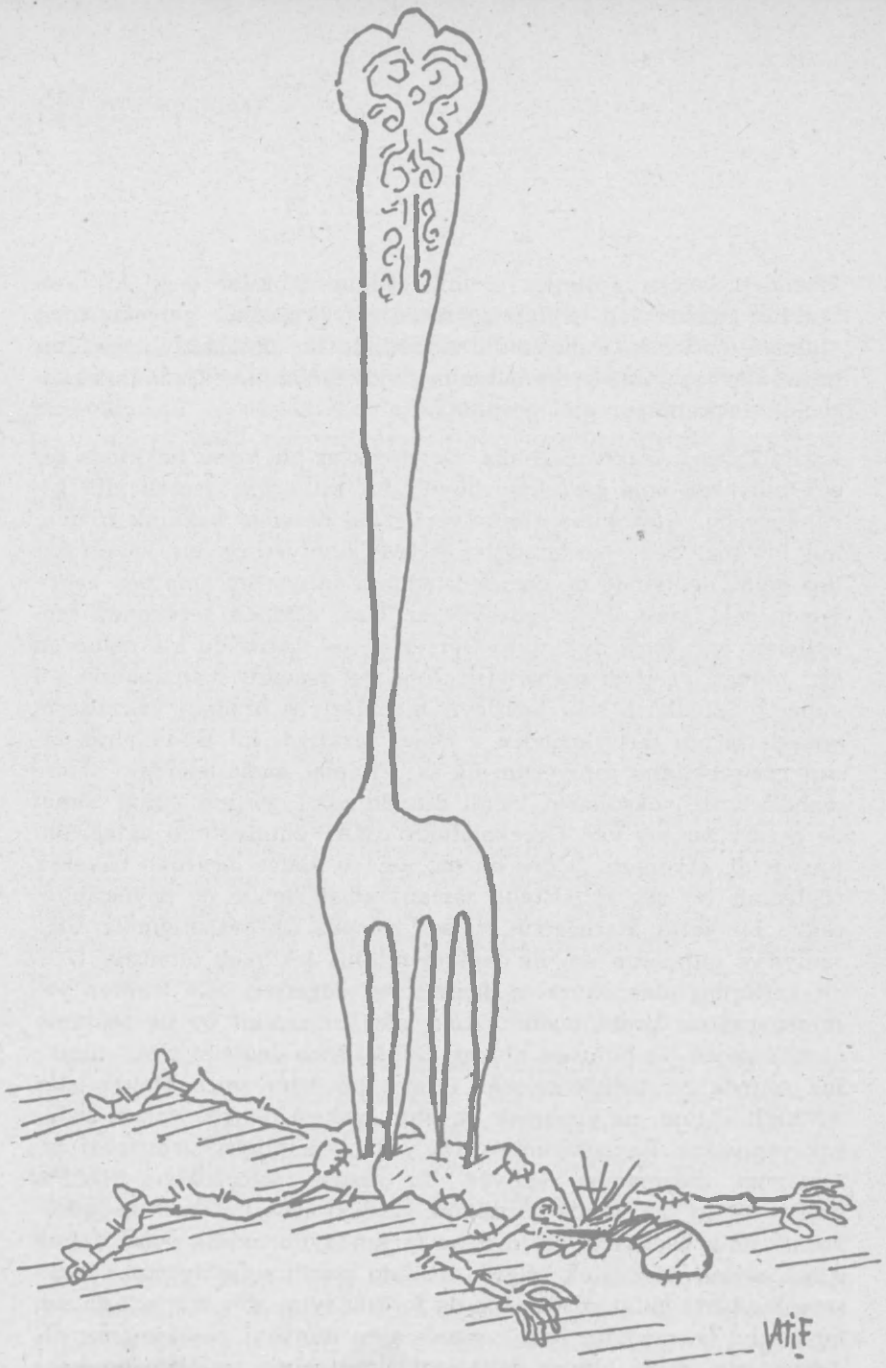
Latife Tekin : Keşke öyle söyleseydin ya, o zaman o kadar uzun laf etmezdim. Ya İskender, bugün gecekonduyla ilgili hissettiğim şeyler ikili. Bir yandan çok yoğun bir öfke duyuyorum tabii; kaldıramıyorum oradaki değişimi. Ama diğer yandan çok başka türlü bir öfke de duyuyorum: Hayatın toplamını düşündüğümde, sanki, o kadar kenarda, neredeyse hayatın dışında denebilecek bir yerde ömrünü tüketmek zorunda olan insanların herşeyi yapmaya hakları varmış bu dünyaya gibi geliyor. Yani bırak arabesk de söylesinler, işte cylarını kime veriyorlarsa versinler. Yani kötülük denen her şeyin ya da her olumsuzluğun onlarda görünür hale gelmesi, fuhuşundan hırsızlığa, şiddetine kadar...

İskender Savaşır : Bunlar sözünü ettiğim tepkiler değil ki; arastektan sonra olan şeyler bahsettiğim. Arabeskte gerçekten bir clumsuzluk vardı. Fuhuşunda, şiddetinde bir olumsuzluk var; bir negativite var. Ama gecekondunun şimdi evrildiği noktada bu olumsuzluk da kalmıyor gibi görünüyor.

Latife Tekin : Haklısın galiba. Gerçi çok az bir kısmı hakkında bir şey biliyoruz ama gerçekten büyük bir kitle için geçerli gibi görünüyor bu. Ama kime görünüyor? Yani nereden bakarak söylenmiş bir söz? Sen, gecekondular ANAP zihniyetinin bir yatağı haline geldi, dediğinde ne demek istediğini anlıyorum ama ben baktığımda çok farklı şeyler görüyorum. Bak, eskiden gecekondular mahalleleri için «sol» diyorduk. Gerçekten de doğrudur bu; solun en diri olduğu yerlerdi mahalleler. Ama ne demekti mahallelerin sol olması? Solcuların solu tarifleyiş biçimleriyle, oradaki yoksulların yaşayış biçimi birbirlerinden o kadar farklıydı ki! Bunu biraz olsun gösterebildim sanıyorum ilk iki kitapla; mahallelerdeki solun, mahallelerin, yoksulların kendi dilinde nasıl görüldüğünü. Şimdi de benzer bir şey var. Gecekondular ANAP zihniyetinin yatağı haline geldi, diyorsun. Doğru bu da; ama o kadar dışardan bakarak söylenmiş bir şey ki! Üstelik zaman zaman benim de paylaşabileceğim bir yargı. Hatırlarsın bu son romana ilk başladığımda, Ümraniye'ye gitmiştim de, ilk tepkim müthiş irkilmek olmuştu. Orada yerleşmiş olan davranış biçimlerini, değerleri asla içerden yazamayacağımı düşünmüştüm. Ama işte her zaman bu ilk tepkinin ötesine geçen bir buluşma oluyor. Çünkü sana dediğim gibi, yoksulluk aşında bir belirlenmişlik. Çünkü biz ister solcu olalım ister ANAP'lı olalım, ne yaparsak yapalım, yoksul olarak, yoksul kalarak yapıyoruz. Paylaştığımız ortak yoksulluk bilgisi birbirimizi tanımamızı, anlamamızı sağlıyor. Bu yüzden, solculuktan ANAP'a geçişte benim bir kopuş gördüğün yerdeki değişimi ben de görüyorum ama başka bir şeyin daha farkındayım; orada yoksulluğun süren sesini, yoksulluk bilgisi dediğim mırıltıyı işitiyorum. Bunu sana bir türlü anlatamadığımın da farkındayım ama bu, tam da sen bu bilgiyi taşımadığın için, benimle aynı dünyayı paylaşmamış olduğun için böyle oluyor galiba. Benim tenime sinmiş olan yoksulluk duygusu senin için bir sözden ibaret.

İskender Savaşır : Birbirini anlayamayan iki insan için epey gevezelik ettik bu saate kadar. Bu nasıl bir anlaşamama...?

Latife Tekin : Bak belki şöyle bir şey: Sen hep benim yoksulluk bilgisi dediğim şeyi geçmişin yitirilmiş olmasına tercüme etmeye çalışıyorsun ya... Ben ikisinin aslında ayrı şeyler olduğuna emi-



nim. İkincisi, yani kayıp geçmiş, beni neredeyse aristokratik diyebileceğim bir duyarlıkla buluşturuyor. Mesela seninle bu kadar iyi anlaşmamızı, meselâ Murat'la (Belge) anlaşmamızı mümkün kılan bence o. Ama bizim mahalleden insanlarla, yoksullarla anlaşmamı sağlayan şey o değil. Çok daha başka işaretler temelinde buluşuyoruz onlarla. Ve bir türlü gösteremiyorum, anlatamıyorum size bu işaretlerin nasıl bir bilgiden kaynaklandığını. Göstermek bir yana varlığına bile inandıramıyorum. Belki ancak yazıyla yapılabilecek bir şey bu.

Belki gerçekten de bu konuşma sırasında gündelik dilin sınırlarına ulaşmıştık; artık, birbirinden çok farklı iki tarihin, iki dünyanın ürünü olan bu insanların yaşantıları arasında bir köprü olamıyordu.

Bu noktada Latife Tekin elime iki sayfa tutuşturdu «bak işte böyle bir şey kastedtiğim» diye. Şimdilik Aşk İşaretleri'nin girişi olarak tasarlanan sayfalarmış. Konuşma boyunca bana anlatamadığı herşey, yoksulluk demekle neyi kastedtiği, oradan ne umduğu, orada ifadesini bulmuştu:

Uzarlarda ağlamaktan gözleri jüt olmuş pılık pırtık adamlar on yedi gün aralıksız yağın karın dindiği sabah saçaklardan söktükleri ince uzun buzları kılıç yapıp oynayarak camiye doluştular.

Şu dünyada kader arsızlarını şaşkırtacak ne kaldı ki!

Caminin iç avlusundaki kocaman eskimo evini ve yedi cücelerin kardan heykellerini öyle bir umursamadılar ki onların gördüklerine ve anlattıklarına inancım ta kökünden sarsılıp devrildi.

Ama ne yapayım? Büyücünün boşa üflediği soluklar gibi güven vermiyor da olsalar yaşadıkları hayat esrarlı ve dev bir mıknaatıstan daha çekici.

Yoksulların ruhları en iyi birbirleriyle tanışır ve anlaşır! Yoksulluk ölüm kadar kesin ve keskin olan tek şeydir ve yoksullar, bu gerçeğin baskısına direnebilmek için yoksul olmayanların asla öğrenemeyeceği sessiz işaretleri ve gizli 'dilleriyle yüzyıllardan beri durmamacasına mırıldanıyorlar.

Ceplerinde yoksulluk bilgisi denen küstah bir kurbağa
gezdirmiyce olsalar hayatın kendilerine verilmediğini
bile bile başkalarının zalim dünyasında ayakkabılarının
uçlarına basarak sürekli bir korkuyla var olmayı göze
alabilirler miydi?

Siz nereden bileceksiniz bunu!

Karın içinden çıkıp rüzgâr çekirgeleri gibi şehrin
üstüne savrulan bu adamlar oynadıkları oyunlardan
arta kalan dekorları topladıkları depolardan farksız
'küçücük evlerinde eşyalarına nüfuz ede ede yaşıyorlar.

Hurdacılık yaptıkları zamandan kalma paslı pirinç
karyolalar, tesisatını kurdukları mobilya çarşısından
aldıkları metal arkalıklı sahte koltuklar, pazarcılık
günlerinin anısı olan makine halıları, yolluklar...

'Leri şarupdiende tisika cemi' deriz bizler eşyalarımıza.
Yani 'yoksullar ülkesinin sınırlarını gösteren harita'

Karnımızı doyurmak için çırpındığımız her ânı eşyalarımızda don-
durup saklamamız boşuna değildir. Soluk alıp verdiğimizizi, geç-
mişte de var olduğumuzu kendimize kanıtlama ihtiyacı içindeyiz.
Bedenlerimizi ve ruhlarımızı dünyanın saldırılarından korumak
için kurduğumuz şaşkırtıcı, mucizevi savunma sistemimizin kıymet-
li bir parçasıdır dekorlarımız.

Bu kadar sır verdiğim yeter!